

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРОСТОРОВОГО ОРІЄНТУВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

І. В. Бобренко

Інститут спеціальної педагогіки Національної Академії педагогічних наук України

Фізичне виховання старших дошкільників із розумовою відсталістю – важлива складова системи навчально-виховних заходів у спеціальних дошкільних навчальних закладах компенсуючого типу, спрямованих на всебічний розвиток особистості вихованця, сприяння реалізації його потенційних психофізичних можливостей. Розвиток просторового орієнтування дітей засобами фізичного виховання – одна з ланок забезпечення їх ефективної практичної та навчальної діяльності [1, 3, 4, 5].

Старший дошкільний вік є сенситивним для розвитку багатьох важливих психофізичних якостей і здібностей дітей, цей вік обґрунтовано вважається одним з найбільш важливих етапів у процесі формування базису для подальшого розвитку особистості дитини. Науковцями відмічено значення психолого-педагогічної пропедевтики в засвоєнні основ навчальної діяльності. Розвиток просторового орієнтування може ефективно застосовуватись з метою пропедевтики навчання в початковій школі, спрямованої на створення передумов оволодіння дітьми навчальними вміннями та навичками (Л.С. Виготський, О.В. Запорожець, В.В. Давидов, Д.Б. Ельконін, В.П. Зінченко, Н.Ю. Вергілес, Л.І. Божович, Є.М. Кабанова-Меллер, Т.В. Егорова). Відтак, правильно організований корекційно-розвивальний вплив на розвиток просторового орієнтування дітей старшого дошкільного віку з обмеженими розумовими можливостями закладає необхідні передумови для оптимальної абілітації та соціальної адаптації дітей.

При дослідженні стану просторового орієнтування дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку було виявлено його особливе значення при формуванні навчальних умінь, доведено, що недостатня сформованість просторового орієнтування у першокласників є однією з причин, що викликають утруднення при оволодінні дітьми шкільними навичками: порушення графічної і конструктивної діяльності; здатності до оволодіння математичними операціями, читання, письма тощо (Б.Г. Ананьєв, М.В. Вовчик-Блакитна, А.А. Люблинська, Т.А. Мусейібова, Ф.Н. Шемякін, А.М. Леушіна, О.М. Дяченко, В. В. Данілова).

Просторове орієнтування відбувається в процесі оперування просторовими образами, відповідними їм мовленнєвими позначеннями та передбачає наявність достатньою мірою сформованих просторових уявлень та мовленнєвий розвиток [3, 5]. Мовленнєвий розвиток є однією з важливих умов успішного розвитку просторового орієнтування старших дошкільників. Відтак, має приділятися належна увага поповненню словникового запасу, що сприяє встановленню відповідності між «просторовим образом» і поняттям, що його позначає.

Розвиток активного словника дитини, розуміння та використання слів, що позначають форму, величину, просторове розміщення об'єктів і їх переміщення, сприяє узагальненню, диференціації й уточненню просторових уявлень, чим полегшує розвиток просторового орієнтування вихованців [2, 3, 5]. Відтак, уявлення – необхідна проміжна ланка, що об'єднує першосигнальні психічні процеси, організовані у форму образів різних видів, і другосигнальні розумові та мовленнєво-розумові психічні процеси, що становлять вже «спеціально людський» рівень психічної інформації (Л.М. Веккер).

Розвиток просторового орієнтування є однією з передумов розвитку мислення та пам'яті вихованців, має виняткове значення для формування просторового мислення (І.С. Якиманська, А.В. Семенович, С.О. Умрихін, Т.А. Процько, А.Г. Маклаков). Просторові відношення сприятливий ґрунт для встановлення взаємозв'язку когнітивного і мовленнєвого розвитку дітей, оскільки предмети та їх оточення представлені наочно, їх можна торкнутись, побачити їх рух тощо. А одночасне їх мовленнєве позначення дозволяє розкрити взаємозв'язок сприйняття, мислення і мовлення [4, 5].

Особливості розвитку просторового орієнтування у дітей старшого дошкільного віку з розумовою відсталістю обумовлені певними труднощами: слабкістю інтегруючої діяльності інтелекту, недорозвиненням найважливіших компонентів просторового розрізнення тощо. Розвиток просторового орієнтування вихованців забезпечується взаємодією аналізаторів та міжаналізаторних систем [1, 2, 4]. Оскільки просторове орієнтування має складну сенсомоторну основу та широко представлено в різних видах життєдіяльності дитини, для старших дошкільників з розумовою відсталістю доцільно забезпечити можливість набуття рухового досвіду засобами фізичного виховання з опорою на рухові, наочні та вербальні моделі.

Засоби фізичного виховання, що використовуються з метою розвитку просторового орієнтування: фізичні вправи (гімнастичні, спортивно-прикладні та ігри) та природні фактори. У комплексі корекційно-виховних технологій, що проводяться з метою розвитку, навчання, оздоровлення, виховання та соціалізації старших дошкільників з розумовою відсталістю відзначимо

рухливі ігри. Вони підвищують рухову активність вихованців, сприяють формуванню просторових понять, розвитку мови та мовлення, фізичних якостей, забезпечують тренувальний вплив на органи та системи дитячого організму, дозволяють ефективно взаємодіяти з довкіллям, сприяють закріпленню рухових умінь і навичок, отриманих дітьми під час занять з фізичного виховання [1, 2, 4, 5]. Спеціально підібрані рухливі ігри застосовуються з метою пізнавального та моторного розвитку дітей, а також розширення, поглиблення та систематизації їх уявлень, в тому числі і просторових.

Розвиток просторового орієнтування відбувається шляхом включення у фізичні вправи певних структурних елементів, а саме:

- орієнтування у схемі власного тіла;
- визначення свого місця розташування щодо об'єктів навколишнього середовища;
- визначення форми та величини предметів;
- розташування предметів відносно сприймаючого об'єкта та відносно один одного;
- орієнтування на мікро- та макроплощині;
- вербалізації просторових уявлень.

Результативність корекційно-розвивального впливу засобів фізичного виховання в спеціальному дошкільному закладі залежить від рівня підготовки дефектолога, вихователя групи та інструктора чи вихователя з фізичної культури. Фізичні вправи, завдяки корекційно-виховному наповненню, сприяють всебічному розвитку дітей, оздоровленню їх організму, збагачують життя дітей новим змістом, виховують їх почуття, поведінку, розвивають просторове орієнтування, елементи самостійності та ініціативу.

Література

1. Вільчковський, Е.С. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах / Е. С. Вільчковський, Н. Ф. Денисенко. – К., 2008. – 128 с.
2. Евсеев, С.П. Адаптивная физическая культура: уч. пособие / 2-е изд., стереотип. / С. П. Евсеев, Л. В. Шапкова. – М.: Советский спорт, 2004. – 240 с.
3. Павлова, Т.А. Развитие пространственного ориентирования у дошкольников и младших школьников / Т. А. Павлова. – М.: Шк. пресса, 2004. – 60 с.
4. Селиверстова, И.Н. Методика умственного воспитания детей старшего дошкольного возраста средствами физической культуры: автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / И.Н. Селиверстова. – Челябинск, 2003. – 18 с.
5. Семаго, Н.Я. Методика формирования пространственных представлений у детей дошкольного и младшего школьного возраста / Н.Я. Семаго. – М.: Айрис-пресс, 2007. – 112 с.

РАСПРЕДЕЛЕНИЕ ВРЕМЕНИ В РЕЖИМЕ ДНЯ СТУДЕНТОВ СПОРТИВНОГО ФАКУЛЬТЕТА ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ВУЗА

И.В. Брускова¹, Н.Г. Еремова²

¹*Белорусский государственный педагогический университет им. М. Танка*

²*Белорусский государственный университет*

Жизнь студенческой молодежи характеризуется определенными специфическими особенностями труда и быта, что отражается на распределении времени в течение суток. Условия проживания так же отражаются на этом показателе, как и специфика обучения на спортивном факультете, которая предусматривает включение не только аудиторных занятий, но и спортивные тренировки. Целью данной работы было изучение суточных энергозатрат у студентов второго года обучения (1). Расчет показателей проводили по стандартной методике программы Exell, при доверительном уровне значимости 0,05, принятом в биологических и медицинских исследованиях. Анализ анкетных данных проводили с учетом пола, т. е. отдельно для девушек (25 человек) и юношей (45 человек).

Анализ проводили по следующим видам деятельности: учебное время; спортивные занятия; затраты времени на транспорт; передвижение, которое включало ходьбу в институте во время перерывов, посещение магазинов и других бытовых учреждений; время, потраченное на приготовление и прием пищи; хозяйственную работу; личную гигиену, которая включала водные процедуры, переодевания в течение дня и другие косметические процедуры; время, проводимое за компьютером; сон и пассивный отдых (просмотр ТВ и чтение художественной литературы).